

Verslag parallelle sessie 3 - conferentie Tilburg 21 januari 2010

Werkgelegenheid en inkomens bij een Fair Green Deal

Door Gert Van Dermosten

Doel van deze workshop is gezamenlijk conclusies formuleren rond het thema werk, werkgelegenheid en armoede, die ons helpen om gezamenlijk met alle bewegingen uit het middenveld stappen vooruit te kunnen zetten.

De workshop wordt begeleid door Marcel Schreurs, directeur van Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking Brabant, die in zijn inleiding een lans breekt voor de sociale dimensie van duurzame ontwikkeling. Hierin is werken voor heel wat mensen een cruciaal element. En dan is het vreemd dat we de factor arbeid, die wereldwijd bekeken zeker niet schaars is, toch zwaar belasten. Zeker als we kijken naar de echt schaarse goederen als milieu of grondstoffen die we helemaal niet zwaar belasten. Hier zijn zeker mogelijkheden weggelegd om zaken als zorgarbeid beter betaalbaar te maken.

De eerste spreker, Femke Groothuis van Extent, gaat hier dieper op in. Extent is een investeringsmaatschappij voor duurzame ondernemingen. Ze promoot daarnaast ook minder materiële consumptie en doet dit vooral via het instrument 'belastingsverschuiving'. Gezien de schaarste van grondstoffen (oa metalen), de bevolkingsstijging en onze ecologische overshoot is er dringend noodzaak om drastisch onze consumptiepatronen te veranderen. Aangezien een schaarste, zowel op ecologisch vlak als in de grondstofvoorziening) eerder regionaal optreedt en tot conflict leidt, hebben we er zelf baat bij om slimmer met grondstoffen om te gaan. Vanuit welbegrepen eigenbelang is handelen noodzakelijk.

De markt, die de prijs van schaarse goederen regelt, komt in deze kwesties vaak te laat in actie. We worden afhankelijk van importerende landen, wat in een geopolitieke context vaak geen goede optie is. Maar prijs is wel een belangrijk factor om met schaarsheid om te gaan.

In onze samenlevingen wordt onze economie gestuurd door belastingen. Waarbij het overheidsinkomen grotendeels gebaseerd is op de belasting op arbeid. Dit systeem is ontstaan in een tijd, waarin arbeid een schaars goed was. In de huidige context kunnen we dit veel beter vervangen door een belasting op grondstoffen (een BOW: belasting op onttrokken waarde). Door de belasting te verschuiven kan het fiscale stelsel een 'driver' worden voor verandering, onder andere voor meer dienstverlening (reparatie).

Wat zijn de effecten van een belastingsverschuiving?

- Minder afhankelijkheid van importerende landen. Een zwaardere belastingdruk zal een drijfveer worden om efficiënter met grondstoffen om te gaan. Minder gebruik maakt minder afhankelijk.
- Meer innovatie. Innovatie is gevolg van een verloningsgedrag. De nadruk op efficiënter produceren zal innovatie in deze materie vergemakkelijken. Dit kan via nieuwe producten, maar ook via eenvoudige ingrepen als het verminderen van verpakking.
- Immateriële welvaart. Aangezien een belastingsverschuiving het aanleveren van diensten voor dingen plaatst, zullen immateriële zaken zoals zorgarbeid, onderwijs, kunst & cultuur en kennis en wetenschap aan belang winnen.

Er blijven nog een aantal belangrijke punten uit te klaren om deze belastingsverschuiving effectief te laten werken. Het is cruciaal om te weten welke grondstoffen we gebruiken, in welke hoeveelheden, welke cruciaal zijn en hoe het brandstofverbruik te verlagen. Welke heffingen kunnen we zetten op grondstoffen, hoe hoog moet dit zijn. Ook de effecten van een belastingsverschuiving op pensioenen, op werkgelegenheid, op ontwikkelingslanden moet duidelijk in kaart worden gebracht.

Om de negatieve effecten te minimaliseren stelt Extent een aantal basisprincipes voor. Een grondstofheffing moet zoveel mogelijk aan de bron gebeuren of er moet een importheffing aan de (regio)grens bestaan, hierbij is de Europese schaal belangrijk. Een belastingsverschuiving moet budgetneutraal zijn en naast andere beleidslijnen (regulering, subsidiëring) blijven bestaan. Er moet streng op gewaakt worden dat een belastingsverschuiving solidair is met alle groepen in de samenleving. Dit kan door

basisgoederen als warmte, elektriciteit gratis te beschikbaar maken voor kwetsbare groepen.

De tweede spreker is Henk Termont van het Belgisch steunpunt armoedebestrijding. De focus van het steunpunt ligt op participatie van mensen in armoede aan het beleid, via een permanente dialoog in verschillende thematische werkgroepen. Tweejaarlijks volgt een verslag van deze activiteiten.

Voor mensen in armoede is het vinden van een kwalitatieve job cruciaal. Hierbij moet er aandacht zijn voor arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden.

Voor de arbeidsvoorwaarden is een behoorlijk loon, jobzekerheid, combinatie werk & gezin cruciaal. We zien meer en meer een tendens naar flexibilisering van arbeidstijd ten koste van de mensen. Bij kansengroepen is het heel moeilijk om aan de flexibele vereisten te voldoen. Aangezien deze groepen ook de zwakste contracten krijgen (tijdelijk vs vast) is de jobzekerheid helemaal niet gegarandeerd.

Ook op vlak van arbeidsinhoud en arbeidsverhoudingen vallen de mensen in armoede snel uit de boot. Participatie, vormings- en doorstromingsmogelijkheden zijn bij hen zeer gebrekkig.

Om een goede toeleiding naar een job te voorzien voor deze kwetsbare groepen is er nood aan reële inspraak. Men moet daarbij uitgaan van de diverse capaciteiten van eenieder en aandacht hebben voor de multidimensionele armoede thematiek waar deze mensen vaak mee te kampen hebben.

De band tussen kwalitatieve jobs en duurzame economie ziet het steunpunt armoede zo. Als mensen een kwalitatieve job hebben (en meer inkomen) kunnen ze snellen duurzame consumptie patronen aannemen. Dit kan dan leiden tot beter huisvesting en betere energiehuishouding.

Maar er zijn ook mogelijke negatieve effecten bij duurzame economie. Bij de focus op hoog kwalitatieve (green) jobs, moet er nog aandacht zijn naar low profile jobs. Waar mensen met minder capaciteiten terecht kunnen. Mensen in armoede willen ook kunnen participeren aan de samenleving, in de duurzame economie en de duurzame onderneming moet er ook aandacht zijn voor inspraak.

De derde spreker is Frans Vandersteen: directeur van het Haags milieucentrum. Dit centrum is een lokaal platform van (milieuorganisaties). Het wil het draagvlak voor duurzaam Den Haag verbreden, zowel naar de bevolking als naar de politiek. Vanuit dit perspectief benadrukt de spreker het belang om het lokale niveau mee te nemen in een mobilisatie.

Wat zijn de obstakels voor een transitie naar duurzaamheid.

1) informatie bij mensen en stadsbestuur is te laag.

Lokale nieuwsberichten over (lokale) milieubeleid is bedroevend laag. Om dit op te vangen richtte het milieucentrum een eigen lokale alternatieve spreekbuis op. Een eigen blad moet de lokale dynamiek op gang houden. Ook elke maand een milieucafé waar debat kan gevoerd worden om lokale thematieken te kunnen bespreken. Een dergelijk platform is ook zeer geschikt om thema's op de agenda te plaatsen. Daarnaast is er een nieuwsbrief naar zoveel mogelijk mensen. Het niveau van urgentie bereikt de mensen vaak te weinig. Via duidelijke boodschappen probeert het centrum mensen bewust te maken.

2) mensen hebben vaak geen tijd voor informatie en voor duurzaamheid.

Mensen moeten het zo gemakkelijk hebben om duurzaam te leven. Mensen hoeven niet steeds zelf de keuze te moeten maken voor hun energieleveranciers, ipv te moeten uitzoeken welk bedrijf het beste is, kan de keuze voor hun gemaakt worden. Zelfde redenering geldt voor fietspaden; goede fietspaden maken het mensen makkelijk om met de fiets naar het werk te gaan, ook in de winkel is te veel keuze niet goed.

3) gezamenlijke gedragsverandering is belangrijk. Iedereen moet mee in het bad, want anders lukt het niet. Als jezelf inspanningen levert en de burens niet, dan werkt het niet.

4) financiering is ook cruciaal punt: onafhankelijke subsidiëring is een sleutel element in een goede onafhankelijke boodschap

5) Ieder is te veel met zijn eigen thema bezig en niet bezig met het verbinden van thema's.

6) draagvlak is te laag. Politiek is te verweven met grote politiek belangen, en niet met het draagvlak dat ze willen creëren of niet willen zien.

Hoe kan de maatschappelijke beweging mekaar versterken, hoe mobiliseer je mensen. Door in te werken op de bovenstaande voorbeelden kan dit. Ook op het vlak van werk en werkgelegenheid kunnen we samen stappen zetten. In de groene economie zit veel werk, repareren, biologische landbouw.

In een groene levensstijl zit ook een besparing. Je hebt veel minder geld nodig om een goede levensstandaard te bereiken, geen auto bespaart een smak geld.

Een zeer divers debat startte vervolgens. Opvallend was het verband tussen de duurzame problematiek en de verslavingsproblematiek. Een van de workshop deelnemers schetste dit zo: “De belangrijke vraag is, hoe doorbreken we het rollenpatroon? En hoe komen we dan tot dieper liggende oorzaak. De angst voor pijn, angst om tekort te komen, angst voor sociaal statusverlies is een sleutelement. Op vlak van consumeren, maar ook op vlak van arbeid. Vervangen van het ene door het andere werkt niet, we moeten leren om angst los laten. En dit is een totaal ander groeiproces dan enkel regelgeving opzetten, we moeten bouwen aan een sociaal draagvlak in de maatschappij.

De deelnemers pleiten vervolgens voor een positieve boodschap, om de mensen en het middenveld te overtuigen. We moeten lokaal verandering tot stand brengen, samenwerkingsverbanden uit zetten.

We onthouden uit deze workshop volgende zin:

Kwalitatief werk en een beter leven kunnen we bereiken door enerzijds ruimte te geven aan inspirerende lokale voorbeelden en anderzijds door de economie fiscaal te vergroenen en arbeid te herverdelen (oa arbeidsduurvermindering). De maatschappelijke beweging moet het positieve van” meer diensten en minder dingen (meer immateriële welvaart)” aangrijpen om mensen te enthousiasmeren.